

EESTI RAHVA MUUSEUMI SARI 3

ART LEETE

PÕHJARAHVAD
ANTIIGIST TÄNAPÄEVANI:
obiugrilaste ja neenetsite
kirjelduste muutumine

Tartu 2000

Sisukord

Eessõna	7
Sissejuhatus	9
1. Võõrad kui koletised: kujutelmade järjepidevusest	27
1.1. Antiiksest ja keskaegsest põhjamaade kirjeldamisest üldiselt	27
1.2. Antiikautorite kirjeldused põhja- ning idapoolsetest rahvastest	36
1.3. Teated Lääne-Siberi rahvastest keskaegsetes allikates	42
1.3.1. Teated põhjaaladest vene allikates	42
1.3.2. Teated põhjamaadest keskaegsetes Lääne-Euroopa, arabia ja bütsantsi allikates	49
2. Teadusliku käsitlusviisi kujunemine põhjarahvastest	77
2.1. 18.–19. sajandi kultuuriteooriatest	77
2.2. Obiugrilaste ja neenetsite ettekujutused ristiusust 18.–19. sajandi etnograafide töödes	87
2.2.1. Ristiusu levitamisest Lääne-Siberis	88
2.2.2. 18.–19. sajandi autorite arusaamad obiugrilaste ja neenetsite seostest ristiusuga	91
2.3. Põjarahvaste seos tsivilisatsiooniga	108
2.3.1. Põjarahvaste kannibalism ja inimohverdus 18.–19. sajandi autorite kirjeldustes	123
2.3.2. Kirjeldused põhjarahvaste joomisest	129
2.3.3. Puhtusepidamine põhjarahvaste seas	131
2.3.4. Põjarahvaste kohusetundlikkuse kirjeldused	133
2.3.5. Kirjeldused põhjarahvaste aususest ja abivalmidusest	139
2.3.6. Kirjeldused põliselanike agressiivsusest ja alandlikkusest	146
2.4. Isiksusekujutelmade seos looduskeskkonnaga	156
2.5. Obiugrilaste ja neenetsite seos hõimurahvastega	163
2.6. Kokkuvõtvat 18.–20. sajandi alguse autorite kirjeldustest seoses põhjarahvaste isiksuseomadustega	165

3. Ideoloogilisest lähenemisest põliselanike arusaamadeni: isiksusekirjelduste muutumine alates 1920. aastaist	167
3.1. Mõningate psühholoogilise antropoloogia ideede arengust ja ametlikust suhtumisest põhjarahvastesse Nõukogude Liidus alates 1920. aastaist	167
3.2. Arengunägemus neenetsi ja obiugri isiksusekäsitlustes alates 1920. aastaist	179
3.2.1. Ristiusu seostest Lääne-Siberi põhjarahvaste identiteediga pärast 1920. aastaid	191
3.2.2. Puhtus ja alkoholism Lääne-Siberi põhjarahvaste seas 20. sajandi uurijate hinnangute järgi	195
3.3. Põjarahvaste kohusetundlikkus ja hoolimatus	199
3.4. Kirjeldused põhjarahvaste vastutulelikkusest	204
3.5. Uurijate tähelepanekud põhjarahvaste ekstravertsuse ja introvertsuse osas	208
3.6. Põjarahvaste neurootilisus ja emotsionaalne tasakaal	216
Kokkuvõte	227
Northern Peoples from Ancient Times to Present: The Changing Descriptions of Ob-Ugrians and Nenets. Summary	232
Kasutatud allikad ja kirjandus	237
Lisad	258